

Resultaten verkenning innovatieve vormen van stagebegeleiding

Met het oog op het tekort aan zorgprofessionals zowel nu als in de toekomst is het belangrijk om stages zoveel als mogelijk doorgang te laten vinden. In 2020 konden echter een fors aantal stages niet doorgaan vanwege COVID19, die nu ingehaald moeten worden. Een belangrijk knelpunt daarbij is echter de beschikbaarheid van de begeleidingscapaciteit. De begeleidingscapaciteit van stagiairs wordt door de COVID-19 uitbraak direct onder druk gezet, maar dit is ook een structureel probleem binnen de zorgopleidingen. Stages komen echter enkel tot stand als er ook voorzien kan worden voldoende stagebegeleiding en ook dit doet een beroep op de huidige – schaarse – zorgprofessionals. Deze opgave is het grootst in het mbo en het hbo en daarom heeft VWS met OCW en in samenspraak met betrokken partijen de mogelijkheden om de begeleidingscapaciteit van stages te verruimen verkend, zodat er meer stages doorgang kunnen vinden. Uit de verkenning is gebleken dat er veel regionale initiatieven zijn die zien op het vergroten van het aantal stageplaatsen. In veel regio's wordt er goed samengewerkt door de onderwijsinstellingen en zorginstellingen. In andere regio's is behoefte aan betere afstemming tussen onderwijs- en zorginstellingen. Er is behoefte aan een regionale aanpak voor deze problematiek, waarbij de inzet op samenwerking tussen onderwijs en zorg en het delen van goede voorbeelden centraal dient te staan. Onderstaand treft u een viertal in het oog springende praktijkvoorbeelden van innovatieve vormgeving van stagebegeleiding aan, zoals deze naar voren zijn gekomen in de verkenning.

1. ROC van Amsterdam – Poule van stagebegeleiders

Het ROC van Amsterdam is een poule van stagebegeleiders aan het opzetten. Dit doen zij met support van VNO-NCW met als doel om de regio Groot-Amsterdam op een flexibele wijze te voorzien van stagebegeleiders en zo meer stageplekken te creëren.

De stagebegeleiders in de poule bestaan uit zorgmedewerkers en docenten die op zoek zijn naar een andere invulling van hun vak. Maar ook herintreders en zij-instromers zijn welkom. De begeleiders zijn of komen in dienst bij het ROC, kunnen worden gedetacheerd of uitgeleend (constructies in overleg). Aan de begeleiders wordt een verkort traject 'praktijkbegeleider' aangeboden. Na afronding hiervan gaan ze op pad: zij gaan aan het werk in de stagebedrijven, spreken daar met de student en de werkbegeleider, bespreken wat wel/niet goed gaat, hoe de student zich ontwikkelt, wat de volgende ontwikkelstappen voor de student zijn en wat daarvoor nodig is vanuit de student, vanuit de werkbegeleider en vanuit het leerbedrijf. Ook bespreekt hij/zij hoe de praktijkbegeleider de student en het leerbedrijf hierbij kan ondersteunen. In totaal zal er 10 fte worden aangetrokken, hiermee kan het ROC 400 studenten begeleiden. Deze studenten ontvangen dan om elke week een half uur stagebegeleiding.

Een belangrijk voordeel van deze optie is dat de stagebegeleider met de student mee komt naar de zorginstelling. De stagebegeleider gaat mee naar verschillende instellingen en kan hiermee een verbindende factor zijn tussen de aanpak van stagebegeleiding tussen verschillende instellingen. De praktijkbegeleider kan tevens intervisie voor kleine groepen studenten in leerbedrijven organiseren en kan een rol spelen in de examinering. Dit kan door de praktijkbegeleider met de student en het leerbedrijf worden voorbereid en samen met iemand vanuit het leerbedrijf zou deze persoon als assessor kunnen optreden.

Van belang is echter wel dat de functie van de stagebegeleider scherp afgebakend blijft en dat deze niet ingezet wordt voor andere taken. Men is snel geneigd om de begeleiders ook in te zetten voor andere uitdagingen die de zorginstelling ervaart op het gebied van opleiden. Dit is uitdrukkelijk niet de bedoeling, omdat het tot gevolg zou hebben dat het begeleiden van studenten alsnog in de knel zou komen.

Het opstarten van een poule kan kostbaar zijn. Er dient een functie opgezet te worden en personeel aangetrokken te worden. Het ROC van Amsterdam voert dit project uit met de middelen

uit het Nationaal Programma Onderwijs. Voor de poule is per jaar 1,2 mln euro nodig. Hieronder vallen de opstartkosten, opleidingskosten en personeelskosten van de begeleiders¹.

2. Bernhoven Ziekenhuis – uitbreiding lesweken

Gewoonlijk bevatten studie jaren 39 á 40 lesweken. Maar de zorg gaat ook door in de vakanties. Het Bernhoven ziekenhuis is samen met ROC Leijgraaf, HAN en Avans Hogeschool een project gestart om ook in de overige weken van het jaar stagiairs een plek aan te bieden. Doordat het aanbod van stageplekken ook in de vakanties doorgaat, kan het ziekenhuis met dezelfde capaciteit meer stageplekken aanbieden. Gedurende de lesweken kan het ziekenhuis steeds 56 stagiairs plaatsen. Als ook in de zomervakantie stage gelopen kan worden, kunnen er in die weken 30 extra plaatsen worden gecreëerd. Het ziekenhuis biedt de stagiairs een hogere stagevergoeding in de zomer om de student tegemoet te komen dat hij of zij geen zomerbaantje kan aannemen. Dit project past in de visie van Bernhoven over Lerend werken, waarbij er voor personeel in het ziekenhuis een omgeving wordt gecreëerd om het hele jaar aan de eigen ontwikkeling, professionalisering en leerdoelen te werken. Er is een nieuw verpleegmodel ontwikkeld waarbij HBO en MBO verpleegkundigen samenwerken. Concept is dat de hbo-verpleegkundige als coach voor de collega verpleegkundigen optreedt. En een verpleegkundige coacht de stagiair, waarbij zoveel mogelijk een stagiair van de hbo-v opleiding wordt gekoppeld aan een hbo opgeleide verpleegkundige. Jong gediplomeerden worden gekoppeld aan stagiairs en behandelen samen de patiënten die de jong gediplomeerde onder zijn of haar hoede heeft. Door deze koppeling bevindt niet alleen de stagiair zich altijd in een omgeving waar ruimte is voor leren en ontwikkelen, maar ook het zorgpersoneel. Daarnaast worden onderwijsmomenten georganiseerd in het ziekenhuis. De docent van de onderwijsinstelling organiseert in het ziekenhuis een onderwijsmoment, waar stagiairs van 3 verschillende opleidingsinstituten en verpleegkundigen samen intervisie kunnen doen en casussen kunnen bespreken. Dit wordt door beide groepen als zeer leerzaam ervaren.

Door stagiairs ook in de vakanties te plaatsen kan het Bernhoven ziekenhuis het aantal stageplaatsen substantieel vergroten. Maar daarnaast geeft het personeel aan ook meer ruimte te ervaren voor hun eigen leerdoelen, mede doordat de werkdruk van de verpleegkundigen wordt verlaagd.

Om dit project te laten slagen is het van belang dat de onderwijsinstellingen zich hiervoor volledig inzetten. Vanwege de systematiek van het onderwijs zijn onderwijsinstellingen dicht in de zomervakantie en dit project vraagt om ook om inzet en begeleiding vanuit school in die periode. Er dient derhalve een docent in de zomer beschikbaar te zijn voor de begeleiding van de studenten. Daarnaast biedt de een stage in de zomer ook de kans aan studenten om hun opleiding te versnellen, mits zij daarna direct doorkunnen met de rest van het onderwijsprogramma. De onderwijsinstelling zou hierop kunnen inzetten. Daarnaast is het van belang dat onderwijsinstellingen inzetten op een volledige en tijdige communicatie naar studenten, zodat zij ook weten dat ze in de zomer stage kunnen lopen. In het Servicedocument corona voor de mbo

¹

3-Jarige projectbegroting 'Praktijkbegeleider'

	Jaar 1	Jaar 2	Jaar 3	totaal
Fte praktijkbegeleiders	10			
Gem. aantal begeleidingsuren per student p.w.	0,5			
Begeleiding gem. aantal studenten p.w.	400			
<i>Begrote kosten</i>				
Praktijkbegeleiders	€ 800.000	€ 800.000	€ 800.000	€ 2.400.000
Coördinatie	€ 48.000	€ 32.000	€ 32.000	€ 112.000
Verkort traject 'praktijkbegeleider'	€ 3.600			€ 3.600
Overhead (PIOFACH)	€ 318.000	€ 312.000	€ 312.000	€ 942.000
Totaal begrote kosten	€ 1.169.600	€ 1.144.000	€ 1.144.000	€ 3.457.600

sector is het verlengen van de lesweken als een optie genoemd om achterstanden die door COVID-19 zijn ontstaan in te halen².

3. Ouderenzorgorganisaties in Noordoost Brabant – Mentoren in de zorg

Er zijn al te weinig handen om het werk te doen, dus tijd om stagiairs te begeleiden is er niet. Daarnaast is niet iedereen die in een zorginstelling werkt geschikt om een stagiair te begeleiden. Bij Sint Jozefoord, Van Neynsel en Laverhof worden hiervoor medewerkers ingezet die het fysieke werk niet meer (dreigen) aan te kunnen, zij noemen ze mentoren. Dit brengt een aantal voordelen met zich mee. Enerzijds worden nieuwe mensen warmer welkom geheten in de instelling, anderzijds daalt hiermee de uitval van bestaand personeel er is meer begeleidingscapaciteit voor handen.

De mentoren richten zich op stagiairs, nieuw personeel en zij-instromers (in de BBL). Om zich volledig te kunnen richten op de begeleiding worden de mentoren boventallig ingeroosterd en daarmee vrijgespeeld van zorgtaken. De mentoren zijn dus zijn volledig beschikbaar voor vragen van stagiairs en nieuwe medewerkers. De begeleiding bestaat uit het geven van aandacht en het zijn van een vast aanspreekpunt voor nieuw personeel en leerlingen. Een medewerker kan meerdere mensen begeleiden.

De zorgorganisaties zien dat hierdoor de uitstroom van nieuw personeel lager is, maar ook daalt de uitval van bestaand personeel dat het werk fysiek niet meer aankan. Ook heeft dit project geleid tot een verlaging van de inhuur van externen. Oorspronkelijk werd dit project gefinancierd uit de regionale transitie-middelen, maar nu bekostigen zorginstellingen het zelf omdat het een besparing oplevert. De kosten om dit project uit te voeren, bestaan uit de personeelskosten van de boventallige medewerkers en training en begeleiding om als mentor aan de slag te kunnen. Dit kan echter wel afgezet worden tegen de besparing die het project oplevert, omdat er minder externen ingehuurd hoeven te worden en de uitstroom van personeel lager ligt.

Op www.toolkitmentorenindezorg.nl is een volledige toolkit te vinden om te starten met mentoren.

4. Elisabeth Tweesteden Ziekenhuis – Zorg Innovatie Centrum

Het Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis (ETZ) heeft het aantal stageplekken flink vergroot door Zorg Innovatie Centra (ZIC) op een aantal verpleegafdelingen op te zetten. Op een ZIC kunnen meer dan 25 verpleegkunde-studenten tegelijkertijd op stage, terwijl dat op gewone verpleegafdelingen om zeven tot acht stagiaires gaat. Op een ZIC werken ook afgestudeerde, ervaren verpleegkundigen in de rol van werkbegeleider. Door hun coachende begeleiding krijgen de studenten een onderzoekende houding aangeleerd, en krijgen zij de kans om met projecten aan kwaliteitszorg te werken. Deze manier van stagiaires begeleiden heeft zich intussen over meer afdelingen verspreid en is TOF gedoopt: Teaching On The Floor. Voor het mbo werkt het ziekenhuis samen met ROC Tilburg. Voor het hbo wordt in co-creatie gewerkt met Fontys Hogeschool Mens & Gezondheid. Voor het mbo wordt de Verpleegkundige Opleiding Ziekenhuizen (VOZ-nieuwe stijl) aangeboden.

Op een Zorg Innovatie Centrum (ZIC) volgen eerste-, tweede-, derde- en vierdejaars mbo- en hbo-studenten verpleegkunde op een innovatieve manier stage. Naast het feit dat ze samen leren werken met medestudenten uit een ander leerjaar en van een ander opleidingsniveau, leren ze ook zelfstandig werken. Binnen een ZIC volgen de studenten ook vier uur in de week onderwijs, op de werkplek.

Er zijn inmiddels meerdere ziekenhuizen die een ZIC hebben opgericht.

² [Servicedocument mbo-aanpak coronavirus COVID-19 | Publicatie | Rijksoverheid.nl](https://www.servicedocument.nl/2020/04/mbo-aanpak-coronavirus-covid-19/)